

**Jadwiga Lipińska, Hubert
Górski, Monika Kołodko, Joanna
Wiercińska**

Deir El-Bahari. Świątynia Totmesa III

Informator Archeologiczny : badania 13, 285-286

1979

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

niu dekoracji ścian /inż. Z. Wysocki od strony architektonicznej i dr J. Karkowski z punktu widzenia egiptologii/.

2. Dokumentacja i studia nad scenami na ścianach sanktuarium Amona-Re, Górnego Dziedzińca i Górnego Portyku /dr J. Karkowski/.
3. Studia nad dekoracją "Portyku Polowań" doprowadziły do znalezienia szeregu nowych konekacji bloków z zachodniej części portyku i częściowo ich umieszczenia w pierwotnym kontekście /mgr F. Pawlicki/.
4. Prace nad dekoracją ścian obydwu sanktuariów Anubisa-Imiyut. Mgr M. Witkowski kontynuował dokumentację sali hypostylowej w sanktuarium Anubisa przy Środkowym Dziedzińcu, a także w sanktuarium przy dziedzińcu z ołtarzem.
5. Dokumentacja dekoracji filarów Środkowego Portyku oraz scen w "Portyku Narodzin" prowadzona była przez mgr K. Polaczek.
6. Graffiti i fragmenty malowideł koptyjskich na ścianach górnego tarasu były dokumentowane przez dr. W. Godlewskiego celem przygotowania monografii o monasterze, który istniał na ruinach świątyni Hatszepsut.

DEIR EL-BAHARI
Świątynia Totmesa III

Stacja Archeologii
Śródziemnomorskiej
w Kairze

Badaniami kierowała doc. dr hab. Jadwiga Lipińska przy współudziale mgr. mgr. Huberta Górskiego, Moniki Kołodko, Joanny Wiercińskiej. Finansowała Stacja AŚ UW. VI kampania dokumentacyjno-konserwatorska. Prace rekonstrukcyjne przy Świątyni Totmesa III.

Prace prowadzone były w trzech etapach:

Etap I - przy pomocy misji RP. PKZ - przygotowanie i adaptacja skalnego grobowca zwanego Bab el-Gusus jako magazynu drobnych zabytków ze świątyni Totmesa III. Z uwagi na zbytek zatkoczenie głównego magazynu znalezisk oraz konieczność usunięcia ze świątyni Hatszepsut składowanych tam prowizorycznie zabytków Totmesa III, stało się niezbędne powiększenie powierzchni magazynowej, co uzyskano przez adaptację na magazyn niedekorowanego, obszernego grobowca w pobliżu istniejącego magazynu. Jednocześnie trwały prace przy porządkowaniu i selekcjonowaniu wszystkich zabytków w głównym magazynie,

Etap II polegał na przenoszeniu części zabytków do grobowca, oraz usuwaniu zabytków ze świątyni Hatszepsut. Przeniesiono także do magazynu kilkaset dekorowanych bloków ściennych, które od czasu wykopalisk - z braku miejsca - pozostawione były na terenie wykopalisk.

Etap III stanowił początek właściwych prac nad rekonstrukcją rozbitych reliefów ściennych ze świątyni Totmesa III. Wszystkie fragmenty zostały uporządkowane wedle typu przedstawień, co umożliwia szybkie odnalezienie poszukiwanych elementów. Prace nad rekonstrukcją prowadzone były już uprzednio, w Warszawie, przy pomocy wyskalowanych zdjęć i kilka

tematów przedstawień stanowiło przedmiot prac magisterskich w Instytucie Archeologii UW. Jednak sfotografowane było dotychczas tylko około 6 tysięcy większych fragmentów, gdyż pełna dokumentacja fotograficzna kilkudziesięciu tysięcy drobniejszych odłamków nie byłaby ani możliwa, ani celowa. Ponadto dwuwymiarowe fotografie nie mogą w wielu przypadkach stanowić podstawy do decyzji, czy dane fragmenty pasują do siebie, czy nie. Stąd konieczność sprawdzenia praktycznego koneksji znalezionych poprzednio teoretycznie, na podstawie zdjęć.

W rezultacie prac III etapu, trwających w sumie około 2 miesięcy, zostało zestawionych ponad 150 większych fragmentów dekoracji, o łącznej powierzchni \pm 50 m². Poszczególne części tak zestawionych płaskorzeźb składają się od kilku do około 200 elementów. W chwili obecnej większość z tych przedstawień wyrwana jest z kontekstu i nie daje się jeszcze zlokalizować w świątyni, chociaż do niewątpliwych osiągnięć sezonu 1978/1979 należy zidentyfikowanie i zestawienie ponad 190 fragmentów z rozbitej niszy, oraz kilkunastu większych elementów dekoracji odwrotnej strony ściany, w którą była wbudowana nisza. Cały ten zespół można umiejscowić w planie świątyni.

Z uwagi na ogromną wartość polichromowanych reliefów, na których zachowały się doskonale kolory, zidentyfikowane pasujące do siebie fragmenty zestawia się jedynie prowizorycznie w magazynie, nie stosując uzupełniania brakujących partii, ani trwałego łączenia. Po zakończeniu pracy przez archeologów niezbędne będzie przystąpienie do pracy konserwatorów, którzy opracują właściwe metody zabezpieczenia polichromii i łączenia fragmentów kamiennych.

Sezon 1979/1980 poświęcony będzie kontynuacji składania scen, oraz uporządkowania wielu tysięcy drobnych elementów z rozbitych bloków piaskowca, który obok wapienia, lepiej zachowanego, był również budulcem świątyni.

DOLINA KRÓLÓW
Grobowiec Ramzesa III

Stacja Archeologii
Śródziemnomorskiej
w Kairze

Badania prowadzili dr Marek Marciniak
i mgr Maciej Witkowski. Finansowała
Stacja AS UW. Trzeci sezon prac dokumen-
tacyjnych. Grobowiec Ramzesa III.

Dotychczas wykonano dokumentację rysunkową i fotograficzną całego grobowca z wyjątkiem Sali Sarkofagowej i trzech małych pomieszczeń znajdujących się za nią. Skopiowano również znajdujące się w grobowcu teksty. Poczynając od pierwszego korytarza - tekst Litani Słonecznej, poprzez korytarz drugi i trzeci - teksty końcowe trzech pierwszych godzin Am-duat i 4 i 5 godzina tego samego tekstu, aż do pierwszej sali z filarami i sali R połączonej z salą o czterech filarach - teksty księgi bram - IV, V i VI godzina Księgi Bram. Mgr M. Witkowski wykonał również skalowane rysunki przedstawień znajdujących się w drugiej zniszczonej części grobowca poczynając od rampy schodzącej i pomieszczeń za nią w sali o czterech filarach. Znajdują się tam: tekst rytuału otwarcia ust i przedstawienia do tego tekstu, przedstawienia bóstw grobowych i na koniec tzw. tekst spowiedzi negatywnej władcy.